

У відповідності до статті 48 (Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки) Кримінального кодексу України (у редакції Закону) особу, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, крім корупційних кримінальних правопорушень, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо буде визнано, що на час кримінального провадження внаслідок зміни обстановки вчинене нею діяння втратило суспільну небезпечність або ця особа перестала бути суспільно небезпечною.

Тобто, у разі вчинення особою кримінального проступку, передбаченого статтею 357 (Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження) Кримінального кодексу України не можливо буде застосувати положення статті 45 Кримінального кодексу України.

Згідно зі змістом частини четвертої статті 32 (Повторність злочинів) Кримінального кодексу України (у редакції Закону) повторність відсутня, якщо за раніше вчинене кримінальне правопорушення особу було звільнено від кримінальної відповідальності на підставах, установлених законом, або якщо судимість за це кримінальне правопорушення було погашено або знято, а також після відбуття покарання за вчинення кримінального проступку.

Санкцією частини першої статті 357 Кримінального кодексу України передбачає покарання у вигляді штрафу до п'ятдесяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, а тому навіть у випадку виконання покарання у вигляді сплати штрафу або обмеження волі.

Таким чином, окреслена проблематика негативно впливає на здійснення дізнання слідчими Національної поліції України щодо кримінальних корупційних правопорушень та потребує подальших пропозицій, щодо законодавчого врегулювання зазначеної прогалини.

Вартилицька Інна Анатоліївна,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНСТИТУЦІЙНОСТІ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Рішенням Конституційного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовтня 2020 року визнано, що стаття 366-1 КК України суперечить частині 1 статті 8 Конституції України [1]. Як зазначив Конституційний Суд, законодавець не дотримав принципів справедливості та пропорційності як елементів принципу верховенства права.

Обґрунтовуючи своє рішення, Конституційний Суд констатував, що встановлення кримінальної відповідальності за декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації, а також умисне неподання суб'єктом декларування декларації є надмірним покаранням за вчинення цих правопорушень. Негативні наслідки, яких зазнає особа, притягнута до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів, передбачених статтею 366-1 КК України, непропорційні шкоді, яка настала або могла настати у разі вчинення відповідних діянь. Своєю аргументацією Конституційний суд підкреслив важливість дотримання принципу справедливості при конструюванні санкцій у складі кримінального правопорушення, передбаченого статтею 366-1 КК України.

Повною мірою можна погодитись з констатацією Конституційним Судом України тієї обставини, що окремим виявом справедливості є питання відповідності покарання вчиненому злочину; категорія справедливості передбачає, що покарання за злочин повинно бути домірним злочину... покарання має перебувати у справедливому співвідношенні із тяжкістю та обставинами скоєного і особою винного. Цілком аргументовано, що правова держава, вважаючи покарання передусім виправним та превентивним засобом, має використовувати не надмірні, а лише необхідні і зумовлені метою заходи [2].

Санкція статті 366-1 КК України «Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації» включає покарання у виді штрафу від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, громадських робіт на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, позбавлення волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Вимога додержуватись справедливості при застосуванні кримінального покарання закріплена і в міжнародних документах з прав людини, зокрема у статті 10 Загальної декларації прав людини 1948 року (прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року), статті 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року, статті 6 Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року. Зазначені міжнародні акти згідно з частиною першою статті 9 Конституції України є частиною національного законодавства України.

Конституційний Суд України вважає, що декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації, а також умисне неподання суб'єктом декларування декларації мають бути підставою для інших видів юридичної відповідальності.

Необхідно також зазначити, що до приписів Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року, які визнано неконституційними на підставі буцім-то «контролю» з боку НАЗК «над конституційно закріпленими інституціями, якими є суди та Конституційний Суд України», віднесено також і приписи, які

контрольних функцій не визначають, а встановлюють, зокрема види відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та вказують на те, що притягнення до різних видів відповідальності (кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної) здійснюється в порядку, установленому законом. При цьому, Конституційний суд наголошує, що притягнення судді до відповідальності за корупційне або пов'язане з корупцією діяння жодним чином не є «контролем над суддею», не є порушенням принципу незалежності судді.

Суддя Конституційного суду України Сергій Головатий висловив думку, що висновок Суду про неконституційність кримінальної відповідальності за декларування завідомо недостовірних відомостей є юридично необґрунтованим.

С. Головатий звернув увагу, що стаття 366-1 КК України встановлює кримінальну відповідальність за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей або умисне неподання ним декларації. Отже, юридична конструкція цієї статті чітко вказує на те, що суб'єкт декларування нестиме відповідальність виключно за умови, якщо на момент подання декларації він знав про недостовірний характер внесених до неї відомостей [3].

Дійсно, питання реалізації кримінальної репресії, обґрунтованості, доцільності, необхідності, як і справедливості кримінально-правових санкцій та включених до них кримінальних покарань, за криміналізоване суспільно-небезпечне діяння є одним із найбільш складних, багатовекторних у політиці держави по протидії корупційним правопорушенням. Не може один державний орган, навіть наділений супер важливими повноваженнями як Конституційний Суд, приймати остаточне категоричне рішення, яким припиняє дію нормативно-правових актів з підстав їх невідповідності положенням Конституції України. Вирішення цієї проблеми лежить у межах компетенції як державних органів і структур, так і громадянського суспільства.

Також, хотілося б зазначити, що одним із шляхів подолання конституційної кризи, яка виникла сьогодні, в майбутньому може бути внесення до Закону України «Про Конституційний Суд України», поряд з чинними нормами про повноваження суду як то вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів України та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, норми, в якій необхідно визначити, що не можуть бути предметом розгляду Суду нормативні акти, закони, щодо яких на етапі їх прийняття Конституційний суд надав висновки про відповідність Конституції України (їх конституційність).

Список використаних джерел

1. Рішення Конституційного суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України

від 27 жовтня 2020 року № 13-п/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#Text>.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>.

3. Розбіжна думка судді Сергія Головатого у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України [справа № 1-24/2020(393/20)] (Рішення Конституційного Суду України від 27 жовтня 2020 року № 13-п/2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/na13d710-20#Text>.

Венедіктів Андрій Анатолійович,
адвокат ради адвокатів Полтавської області,
кандидат юридичних наук;
Венедіктова Юлія Євгенівна,
адвокат ради адвокатів Херсонської області

ЗАХОДИ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЙНИМ ЗЛОЧИНАМ

Серед деструктивних явищ, які потребують комплексної протидії з боку суспільства, значне місце посідає корупція. Виникнувши на тлі дисфункції влади, вона безжалісно руйнує демократичні основи суспільства, перероджує державний апарат, порушує принцип рівності громадян і юридичних осіб перед законом, каталізує організовану злочинність. Незважаючи на активізацію роботи правоохоронних органів України щодо протидії корупційній експансії, темпів зростання останньої зупинити не вдалося, що призвело до сприйняття України у світі як корумпованої держави з несприятливим інвестиційним кліматом, проникнення корупції у більшість відносин між населенням і владою, породження глибокої недовіри людей до спроможності держави забезпечити гарантовані Конституцією їхні права і свободи [1].

Важливу роль у протидії корупційній злочинності відіграють оперативні підрозділи, зазначені у ст. 41 КПК України. До їх числа належать оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань та ін. Відповідно до підслідності, встановленої у ст. 216 КПК України, ці підрозділи мають вживати заходів з метою попередження, виявлення, припинення та розслідування злочинів у межах повноважень, визначених кримінальним процесуальним та оперативно-розшуковим законодавством.